

sajnálandó aberratiót láttak benne, mit a forradalmi láz idézett elő. Vannak, kik ahébertismusban az encyclopaedisták eszméinek szerencsés megvalósítását látták, mások a Robespierre-féle deismusról úgy ítélték, hogy az megfelelt, maig is megfelel a francia felfogásnak. Michelet azt tartja, hogy ha a kormányon lévő emberek a nép ösztönét követték volna, létre jöhetett volna egy oly vallás, melynek alapja a patriotismus és humanismus lehetett volna, mi áldás lett volna Franciaországra és az emberiségre nézve. Quinet szerint a protestantismus alapján kellett volna reformálni a francia egyházat.

E nézetekkel szemben Aulardnak az a felfogása, hogy az észnek és legfőbb lénynek cultusa nem volt csak philosophiai vagy vallási kísérlet, olyan kísérlet tudni illik, a melynek nem volt gyökere Franciaország múltjában, nem volt összefüggése az eseményekkel; nem is volt erőszaktétel a francia nemzeten, hanem szükséges és inkább politikai következése azon harcznak, melyre az ancien régime a forradalmat kényszerítette az által, hogy az új idők szellemének ellenállott; és a mikor a francziák a Notre-Dame-ban az ész istennőjének hódoltak, vagy a Marsmezőn a legfőbb lényt dicsőítették, főleg hazafias tettet akartak ez által végre hajtani s az öröklött vallás elleni ezen fellépésben nem kerestek egyebet, mint expedienst a nemzeti védelemre. Mikor aztán sikerült a megtámadott nemzetet megvédeni, az expediens is haszontalanná vált. A Fleuras melletti győzelem a legfőbb lénynek nem csak főpapját ölte meg, hanem cultusát is. E felfogás bebizonyítására Aulard különböző levéltárakból bőven idéz eddig fel nem használt adatokat s érdekesen és kellő részletességgel adja elő a Raison és a l'Être suprême cultusa keletkezésének, elterjedésének és bukásának történetét. Könyve mindenesetre tanulságos és figyelemre méltó olvasmány. G. S.

Repertorium.

a) Könyvek, füzetek.

Bellii Matthiae. Notitia Hungariae Novae Geographico-Historica. Pars II. Trans Danubiana. Budapestini 1892. 2° 11 sztlan s 71 l. Térképpel, facsimilékkel.

Békefi Remig: A zirczi, pilisi, pásztói és szt.-gotthárdi cisztercezi apátok története II kötet. Pécsent, 1892. 8° 612 l.

Erdélyi országgyűlési emlékek. Szerk. Szilágyi Sándor. XV. kötet (1669—1674). Bpest, 1892 n 8° 586 l.

Iványi István: Szabadka város története. II. rész. Szabadka, 1892. 8° 648, 76 l. 5 külön kép.

Kotosvári Sándor és Óvári Kelemen dr. A magyar törvényhatóságok jog-

szabályainak gyűjteménye III. kötet. A Tiszántúli törvényhatóságok jogszabályai. Bpest, 1892. n 8° LXXXI, 801 l.

Krisztics János: Szerbia külügyi viszonyai az újabb időkben. Ford. Románcz Mihály. I—II. köt. Nagybecskerek, 1893 n 8° XVI, 143; 393 l.

Márki Sándor: A középkor tanulmánya. Budapest, 1892. 8° 16 l.

Radvánszky Béla br. közl.: Régi Magyar szakácskönyvek. Bpest, 1893. 8° XXI, 413 l.

Reizner János: Makó város története. Szeged, 1892. 8° 145 l.

Szádeczky Lajos dr. Fogaras vára és uradalma történeti emlékei. Kolozsvár 1892. 8° 83 l.

— — Közl. Kovacsóczy Farkas levelezése. Bpest, 1893. 8° 36 l.

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. I. köt. 8. füzet (17 füz.) Bpest, 1893. 8° 1121—1280 hasáb. l. (Dugovich-Ember).

Thaly Kálmán: Rákóczy emlékek Törökországban. 2. kiadás. Bpest, 1893. 8° 141, 235 l.

Thim József: A szerbek története a legrégebb kortól 1848-ig. Nagybecskerek, 1892. 8° X. 110 l.

Ujhegyi Béla: Budavár keletkezése és hadtörténeti multja. Temesvár, 1892. 8° 216 l.

b) Folyóiratok.

Akadémiai Értesítő. 1893. Január. A M. T. Akadémia belső tagjai 1893. január 1-én. — Szilágyi Sándor: Bánffy Dénes tragédiája. Thaly Kálmán. A Bercsényi család. Hegedüs István: Görög historiás ének Mihály vajdáról. Váczy János. Kazinczy levelezésének III-ik kötete. Folyóiratok szemléje A. M. T. A. jegyzőkönyvei.

Archaeologiai Értesítő Deczember. Huszka József: A⁷mező-telegdi ev. ref. templom falképei. Décsényi Gyula: A nagybányai Szent István templom. Téglás Gábor: A történelem előtti Dáciáról. Mihalik József: Hazai ötvösczéhék pecsétjei a XVII. és XVIII. századból. Pór Antal: Az aacheni magyar kápolna XIV. századbeli magyar ötvösműveiről. Réthy László: Adalékok a havaselvi vajdaság numismatikájához.

Athenaeum. Deczember. Renan és a Renanizmus. — Lyka Károly: A magyar parlament reformja. Palágyi Menyhért: Az ébrenlétről. — Nagy Ernő: Montesquieu és a felelős kormány intézménye. Várnai Sándor: Észjog és jog-philosophia. Micromegas: Irodalom és journalistika. Irodalom.

Budapesti Szemle. 1892. deczember. Marczali Henrik: Salamon Ferencz. A katolikus clerus sérelmei 1848 előtt és után. Befejező közl. Sebesztha Károly: A nőnevelésről (Befej.) Szarvas Gábor: A Magyar Nyelvtörténeti Szótár. Harasztai Gyula: Egy Racine-monographia. Értesítő. 1893. január. Pasteiner Gyula: Az építészet I. Mátyás király alatt. Heinrich Gusztáv: Az Edda eredete. Domanovszky Endre: Keppler. Kl.: A magyar művészet válságos helyzete. Értesítő.

Egyetemes Philologiai Közlöny. Január. Némethy Géza: Addenda reli-

quus Euhemeri. Kanyaró Ferencz: Zrinyi legújabb epigonja Incze Béni: Nominativus cum infinitivo és accusativus cum infinitivo Thukydidesnél. Hazai Irodalom.

Hadtörténelmi Közlemények. Deczember. Thaly Kálmán: Gróf Bercsényi Miklós jellemzése. Kőszeghy Sándor: Zsigmond király két honvédelmi szabályzata. Gömörly Gusztáv: Székesfehérvár visszavétele 1601-ben s elvesztése 1602-ben. Thúry József: A várnai csatáról. Czímer Károly: Cserni Iván czár. Hadtörténelmi apróságok.

Magyar Nyelvőr. 1892. Deczember. Szómagyarázatok. Bódiss Jusztin: Helyesírásunk iskolai szempontból. Katona Lajos: Folkloreink és még valami. Kalmár Elek: A *ch* hang. Szarvas Gábor: Fordítóink magyarsága. Szinnyi József: Az új Tájszótár. Bartha József: A palócz nyelvjárás. Helyreigazítások, magyarázatok. Kérdések és feleletek.

Századok. XXVI. évf. Deczember. Kvacsa János: Az angol-magyar érintkezések történetéhez (II. bef. közl.) Zsilinszky Mihály Csongrádvármegye főispánjai. Történelmi irodalom. Tárca: Dr. Szádeczky Lajos: Észrevételek Meltzl Oszkár az erdélyi szászok iparáról írt értekezésére. Dr. Mangold Lajos: Repertorium. XXVII. évf. Január. Pór Antal: János küküllői főesperes I. közl. Csánky Dezső: Szent-Erzsébetfalva Pest mellett. Komáromy András: Ugocsa-megye levéltárából I. közl. Történelmi irodalom. Tagányi K. ism.: Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen. Tárca: A besztercei scrabularium. Ism. Pettkó Béla.

Összeállította: GYALUI FARKAS.